

Strategia Rozwoju Kultury w Gminie Błazowa na lata 2014-2020

Strategia Rozwoju Kultury w Gminie Błazowa na lata 2014–2020 jest dokumentem, który powstał dzięki pracy mieszkańców Gminy oraz członków Stowarzyszenia Antropologicznego Archipelagi Kultury między marcem a sierpniem 2014 r. Spotkania, warsztaty i badania, podczas których gromadzono wiedzę na temat bardzo szeroko rozumianej kultury i planowano przyszłe działania, były prowadzone z udziałem mieszkańców i odbywały się przy wsparciu ze strony lokalnych władz i instytucji kultury. Strategia powstała dzięki dofinansowaniu z Funduszy EOG i została zrealizowana w ramach projektu „O!światlice. Mieszkańcy tworzą kulturę” stanowiącego część programu Obywatele dla Demokracji.

Strategia dotyczy kultury, która podczas prac definiowana była bardzo szeroko z uwzględnieniem zwłaszcza wszystkiego tego, co powstaje, gdy ludzie spędzają ze sobą wolny czas i wspólnie poszukują rozrywek oraz sposobów na realizowanie się intelektualne, emocjonalne, sportowe i artystyczne. Pracując nad Strategią, nie tworzyliśmy rozróżnień na kulturę zwyczajowo określaną jako „wysoka” i „niska”, wierząc, że rozmaite sposoby spędzania wolnego czasu, pielęgnowania pamięci i tradycji oraz poszukiwania nowych form rozrywki są równoważące, a ich popularność i znaczenie zależy wyłącznie od decyzji samych twórców i odbiorców kultury. Zwracaliśmy przy tym uwagę na istniejące i dostrzegalne różnice między zinstytucjonalizowanymi a spontanicznymi lub oddolnymi formami uczestnictwa w kulturze i jej tworzenia. Wierzymy jednak, że te dwie formuły nie są ze sobą sprzeczne, a ważnym zadaniem osób zaangażowanych w rozwój kultury jest ich integrowanie w sposób, który będzie przynosił korzyści wszystkim stronom.

Celem strategii jest stworzenie sformalizowanego pola do podejmowania działań, które wzmocnią istniejące obecnie praktyki kulturalne i pozwolą rozwijać tę sferę życia w gminie Błazowa w kierunkach, które dotychczas pozostawały nieodkryte.

Metodologia prac nad Strategią

Strategia Rozwoju Kultury w Gminie Błazowa powstawała w dwóch etapach. W pierwszym prace odbywały się w trzech sołectwach: Futomie, Piątkowej i Lecce. Mieszkanek i mieszkańcy podczas serii warsztatów tworzyli diagnozę stanu kultury w miejscowości i na jej podstawie opracowywali cele rozwojowe i działania. Rezultatem tych prac jest lista projektów wybranych i wskazanych do realizacji przez uczestników i uczestniczki spotkań w poszczególnych sołectwach. Dodatkowo odbyły się trzy spotkania warsztatowe w Zespole Szkół w Błazowej, a uczennice i uczniowie przeprowadzili własne badania na temat oczekiwań i potrzeb kulturalnych młodzieży. Wyniki tych badań podsumowane zostały podczas spotkania w Gminnym Ośrodku Kultury.

W drugim etapie odbyły się trzy warsztaty w GOK-u, podczas których omówiono wyniki prac w sołectwach i wyznaczono słabe i mocne strony kultury w gminie oraz szanse i zagrożenia dla jej rozwoju. Wskazano także cele strategiczne i działania.

Wszystkie wnioski dotyczące sytuacji kultury w gminie, a także działania przeznaczone do realizacji, wypracowane zostały przez uczestników i uczestniczki warsztatów. Autorki Strategii jedynie uporządkowały je i zebrały w spójną całość.

Nad Strategią podczas spotkań warsztatowych pracowali: Agata Jakubczyk, Agata Nosal, Agata Pasierb, Agnieszka Kocur, Agnieszka Łach, Agnieszka Patrowska, Aleksandra Kleczyńska, Aleksandra Świst, Alicja Ustrzycka, Alicja Wietrzycka, Alina Goldmann, Aneta Wilk, Aniela Wielgos, Anna Karnas, Anna Lorenz, Anna Rabczak, Anna Słupek, Antoni Mazur, Bożena Kiszka, Bożena Mocka, Czesława Drewniak, Danuta Drewniak, Danuta Hamerla, Danuta Heller, Danuta Woźniak, Elżbieta Kustra, Elżbieta Wyskiel, Ewa Pępek, Ewa Skawińska, Ewelina Szumska, Genowefa Puzio, Grażyna Sowa, Halina Warzocha, Iwona Kopiec, Jakub Początek, Jan Kustra, Jan Nykiel, Janina Wójcik, Janusz Tłuczek, Jerzy Pomek, Joanna Pępek, Karolina Bartman, Katarzyna Rząsa, Katarzyna Stec, Kazimiera Baran, Kinga Wielgos, Konrad Wróbel, Krystyna Pazera, Krystyna Rzeźnik, Krystyna Szczoczarz, Lucyna Ślęczke, Łukasz Rzeźnik, Magdalena Krupa, Małgorzata Drewniak, Małgorzata Goska, Małgorzata Kutrzeba, Małgorzata Pyra, Małgorzata Siwy, Marcin Samek, Marek Pępek, Maria Bieszczad, Maria Kocór, Maria Pociask, Mateusz Kowal, Mateusz Woźniak, Michał Graba, Paulina Mazur, Przemysław Faliński, Ryszard Król, Ryszard Wyskiel, Sławomir Mazur, Stanisław Baran, Stanisław Cag, Stanisława Lekka, Teresa Wilk, Wiesława Gryś, Wiesława Rybka, Wiktoria Patrańska, Wioletta Rzeźnik, Wojciech Mocha, Zbigniew Nowak, Zofia Bęben, Zofia Szweter, Zofia Wielgos, Zygmunt Kustra. Serdecznie dziękujemy wszystkim Państwu za zaangażowanie.

Do czasu zakończenia konsultacji niniejszy dokument ma status **projektu Strategii**.

Dokument składa się z dwóch zasadniczych części: diagnostycznej i planistycznej.

Diagnoza

Zgodnie z założeniami przyjętymi we wstępie Strategii, kultura w tym dokumencie rozumiana będzie szeroko, a wszelkie typologie jej przejawów i form występowania służą wyłącznie uporządkowaniu wiedzy. W diagnozie znajdują się najpierw informacje o najwyższym poziomie ogólności, dane ilościowe i informacje na temat formalnie istniejących instytucji oraz dóbr kultury. Następnie przedstawione zostaną dane dotyczące kultury niesformalizowanej, wyniki badań prowadzonych w ramach projektu wśród mieszkańców gminy we wsiach Futoma, Lecka oraz Piątkowa, rezultaty badań przeprowadzonych przez gimnazjalistów na terenie szkoły oraz wnioski z warsztatów strategicznych.

1. Informacje ogólne

Błażowa jest gminą położoną około 25 km na południe od Rzeszowa. Obecnie zamieszkuje ją niemal 11 tysięcy osób i liczba ta w latach 2010–2013 nieznacznie wzrastała. W 2012 r. w wieku produkcyjnym było ponad 61% ludności, w wieku przedprodukcyjnym niemal 20%, a poprodukcyjnym – niemal 19%. [Statystyczne Vademecum Samorządowca, http://rzeszow.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_podkarpackie/portrety_gmin/rzeszowski/blazowa.pdf]. W każdej miejscowości gminy znajduje się szkoła podstawowa, a w mieście Błażowa – gimnazjum oraz liceum ogólnokształcące. W mieście znajduje się również przedszkole publiczne oraz wybudowana niedawno hala widowiskowo-sportowa pełniąca przede wszystkim funkcje sportowe.

Wydatki budżetu gminy na kulturę spadły z 6% (co było największą wartością w powiecie) w 2012 do 2,5% w 2014 r. Spadki procentowego udziału wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa w budżetach gmin dotknęły jednak niemal wszystkie gminy powiatu i należy dodać, że kwoty dotacji dla GOK-u i Biblioteki (które stanowią całość wydatków budżetu gminy na kulturę) mierzone w wartościach bezwzględnych rosną.

2. Historia i dziedzictwo materialne

Najstarsze wzmianki historyczne na temat miejscowości leżących na terenie gminy sięgają XV wieku, a nadanie praw miejskich miejscowości Błażowa datuje się na koniec XVIII wieku. Rozwój obszarów znajdujących się obecnie na terenie gminy przebiegał podobnie jak w wielu innych miejscach Galicji. Rolnictwo i rzemiosło (zwłaszcza tkactwo) kwitły, a szlaki handlowe przebiegające przez Błażową ożywiały lokalną gospodarkę. Dzięki napływowi ludności z innych obszarów rosła populacja. W 1900 r. wzniesiony został w mieście Błażowa neogotycki kościół pw. św. Marcina i św. Mikołaja, a jednocześnie funkcjonowały tam dwie synagogi. Po pożarze z 1907 r. gruntownie przebudowano miasto, powiększono rynek oraz wybudowano m.in. murowany ratusz i plebanię, które istnieją do dziś. Do najważniejszych, objętych ścisłą ochroną konserwatorską zabytków gminy zalicza się wspomniany kościół z plebanią oraz kościół parafialny w Futomie (z lat 1910–1912) wraz ze wzgórzem, na którym się znajduje, a także pozostałości zespołu dworskiego w Błażowej – dwór z połowy XIX wieku i teren obecnego parku. W gminie mieszczą się również liczne obiekty objęte ochroną z powodu zachowanych elementów zabytkowych, m.in. kaplice w Błażowej, Błażowej Górnej, Błażowej Dolnej i Piątkowej, kapliczki

drewniane i murowane oraz zabudowania (domy i całe zagrody), z których najstarsze pochodzą z końca XIX wieku.

3. Instytucje formalne tworzące kulturę

W gminie funkcjonuje Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna z główną siedzibą w Błazowej i filiami w Białce, Futomie, Kakolówce, Nowym Borku i Piątkowej. Poza regularną działalnością w bibliotece prowadzone są zajęcia dla dzieci oraz seniorów. W oddziale głównym odbywają się szkolenia z posługiwania się komputerem dla seniorów oraz spotkania, projekcje filmowe i dyskusje. Filie biblioteki realizują program dla najmłodszych, m.in. pasowanie na czytelnika, konkursy plastyczne i lekcje biblioteczne. Biblioteka udostępnia zainteresowanym mieszkańcom stanowiska komputerowe z dostępem do Internetu. W ostatnich latach instytucja ta bierze udział w Programie Rozwoju Bibliotek, co wiąże się z wyjazdami na szkolenia pracowników z filii wiejskich, stworzeniem planu rozwoju oraz doposażeniem oddziałów biblioteki w sprzęt komputerowy.

Biblioteka w Błazowej jest ważnym punktem na kulturalnej mapie gminy również ze względu na działalność popularno-naukową oraz wydawniczą. W bibliotece od 1991 r. redagowany jest „Kurier Błazowski – Czasopismo Samorządu Gminy Błazowa”. Jego powstanie zainicjowało Towarzystwo Miłośników Ziemi Błazowskiej, organizacja pozarządowa, która do dziś ściśle współpracuje z Biblioteką w sferze wydawniczej. Biblioteka wspiera tę organizację w prowadzeniu sesji naukowych oraz publikacji książek i albumów dotyczących historii miasta i regionu. Kolejnym ważnym działaniem biblioteki i osób z nią związanych jest prowadzenie benefisów, które stanowią istotny punkt w kalendarzu kulturalnym gminy.

W gminie Błazowa funkcjonuje również Gminny Ośrodek Kultury dysponujący budynkiem w centrum miasta oraz halą widowiskową, która zajęła miejsce zlikwidowanego wiele lat wcześniej kina. GOK jest instytucją, której działalność sprowadza się do realizowania działań usankcjonowanych tradycją. Jej regularna oferta składa się z zajęć muzyczno-tanecznych z członkami dziecięcego zespołu Margoški, zajęć z rękodzieła artystycznego oraz prób Kapeli Ludowej i Orkiestry Dętej.

GOK organizuje cykliczne imprezy i obchody popularnych świąt, m.in. Gminny Konkurs Kolęd i Pastoralek, Powiatowy Konkurs „Najładniejsza Pisanka Wielkanocna”, imprezy plenerowe: Festiwal Starych Potraw „Smak i Urok” (wraz z Wojewódzkim Spotkaniem Kapel Ludowych), Jarmark Błazowski, Międzypowiatowe Spotkanie Orkiestr Dętych, Gminne Święto Plonów w Błazowej oraz gminne obchody Narodowego Święta Niepodległości. GOK współpracuje również przy organizacji innych wydarzeń kulturalnych, takich jak Noc Muzeów, organizowane przez szkoły pikniki rodzinne, obchody rocznicowe Klubu Sportowego Błazowianka, wiejskie festyny i inne lokalne imprezy.

W sali widowiskowej GOK-u odbywają się występy grup artystycznych i muzyków związanych z Ośrodkiem oraz, kilka razy w roku, spektakle teatralne w wykonaniu grup teatralnych z profesjonalnych teatrów z Rzeszowa.

Należy zauważyć, że budynki, którymi dysponuje GOK, są dość stare i w większości wymagają znacznych nakładów na utrzymanie i renowację. W ostatnich latach przeprowadzono remont hali widowiskowej, jednak inwestycja ta nie została zrealizowana w pełni efektywnie. W wyremontowanej hali brakuje krzeseł i niezbyt często się jej używa. Lokale znajdujące się w samym GOK-u wykorzystywane są regularnie przez uczestników zajęć oraz mający tam siedzibę Klub Seniora. Okazjonalnie w GOK-u odbywają się również spotkania władz lokalnych. Ponadto GOK wynajmuje swoje pomieszczenia na potrzeby imprez rodzinnych i innych przedsięwzięć komercyjnych, co stanowi dodatkowe źródło środków na działalność tej instytucji.

Zajęcia w GOK-u prowadzone są przez pracownice etatowe (rękodzieło, zespół dziecięcy) oraz zewnętrznych trenerów (zajęcia ze sztuk walki). Współpraca GOK-u z lokalnymi aktywistami i liderami ma charakter okazjonalny i niesformalizowany. Najczęściej wiąże się z uzgodnieniami na temat obecności KGW i innych organizacji na festynach i imprezach plenerowych organizowanych przez GOK. Osoby niepracujące w GOK-u nie tworzą codziennej oferty programowej ośrodka.

Pod opieką GOK-u znajduje się również kolekcja pisaneł wielkanocnych, tworzona od wielu lat z obiektów pokazywanych na corocznych konkursach pisankowych. Zbiory te są jednak udostępniane tylko częściowo przez kilka dni w roku przy okazji konkursu. GOK planuje zdobycie środków na remont nieużywanej obecnie części budynku i zorganizowanie w nim ekspozycji rękodzieła obrzędowego, w skład której wchodziłyby m.in. pisanki.

GOK posiada również interesujący zbiór eksponatów zasilających Muzeum Społeczne Ziemi Błazowskiej. Kolekcja ta ma jednak skomplikowany status własnościowy. Stworzona została przez Towarzystwo Miłośników Ziemi Błazowskiej przy istotnym współdziałaniu profesora historii Reny Brzęk-Piszczowej, związanej z Błazową pasjonatki. Muzeum zlokalizowane jest obecnie na strychu Domu Parafialnego mieszczącego się w centrum miejscowości. Zbiory składające się z eksponatów dotyczących historii, tradycji i życia codziennego w gminie są opisane i zorganizowane w stopniu niemal profesjonalnym. Kolekcja nie posiada jednak kustosza i nie jest udostępniana zwiedzającym z wyjątkiem szczególnych okazji, takich jak Noc Muzeów.

We wsiach gminy Błazowa znajdują się dawne domy ludowe oraz świetlice, nie prowadzi się w nich jednak regularnej działalności kulturalnej i są administrowane przez Gminny Ośrodek Kultury. Najczęstszym powodem tego stanu rzeczy są niedobory kadrowe oraz brak środków na utrzymanie, zwłaszcza na ogrzewanie i remonty. Miejscem spotkań i wydarzeń kulturalnych są najczęściej szkoły oraz remizy OSP.

GOK do największych problemów zalicza niewystarczającą ilość środków i wysokie koszty utrzymania posiadanych przestrzeni. Obserwując całokształt działalności ośrodka, można dodać do tych kwestii niski poziom współpracy z lokalnym środowiskiem oraz brak pracowników posiadających wiedzę o nowoczesnych metodach pracy w kulturze.

W Błażowej od 2013 r. znajduje się Szkoła Muzyczna I Stopnia, która kształci młodzież w wieku od 5 do 16 lat, oferując naukę gry na instrumentach oraz zajęcia teoretyczne.

W mieście Błażowa znajduje się również Klub Sportowy Błażowianka, oferujący zajęcia z piłki nożnej dla chłopców, oraz nowa hala sportowa (połączona z gimnazjum oraz liceum ogólnokształcącym), dysponująca siłownią i pełnowymiarowymi boiskami do siatkówki i koszykówki. Oferta sportowa hali kierowana jest głównie do młodzieży (zwłaszcza chłopców) – istnieją tam sekcje siatkówki, piłki ręcznej i koszykówki.

4. Organizacje pozarządowe i grupy nieformalne tworzące kulturę

W Błażowej działa wspomniane już Towarzystwo Miłośników Ziemi Błażowskiej, które angażuje się w działalność o profilu popularno-naukowym ze szczególnym naciskiem na historię regionu. Organizacja ta ma na koncie liczne publikacje i sesje naukowe, a ponadto jej członkowie są aktywnymi redaktorami „Kuriera Błażowskiego”. Stowarzyszenie interesuje się również losami kolekcji Muzeum Społecznego. Członkinie Stowarzyszenia pełniły w nim funkcję kustoszek podczas Nocy Muzeów.

Kolejnym ważnym podmiotem działającym na terenie gminy Błażowa jest Fundacja Generator Inspiracji, która kieruje swoje działania głównie do dzieci i młodzieży. Generator organizuje zajęcia popularno-naukowe w szkołach, prowadzi świetlice i laboratoria w gminie. Przydziela również mikrodotacje w ramach projektu Funduszu Inicjatyw Obywatelskich „Akademia Aktywnych Obywateli – Podkarpackie Inicjatywy Lokalne”. Jako ośrodek programu Działaj Lokalnie prowadzi również szkolenia i konsultacje grantowe dla młodych organizacji i grup inicjatywnych z regionu Błażowej.

Poszczególne miejscowości gminy różnią się między sobą zarówno ze względu na posiadaną infrastrukturę, tzn. przestrzenie, w których można prowadzić działalność kulturalną, jak i liczbę osób, które są w stanie w nią zaangażować. Na terenie wszystkich wsi działają Koła Gospodyń Wiejskich, a także Ochotnicze Straże Pożarne, które pełnią funkcje znacznie wykraczające poza działalność strażacką. Z dużą regularnością organizowane są święta i imprezy związane z tradycyjnym kalendarzem obrzędowym oraz festyny i szkolne imprezy plenerowe. W niektórych wsiach funkcjonują również organizacje, stowarzyszenia oraz grupy pasjonatów. Cała gmina charakteryzuje się dużą popularnością rozmaitych form rzemiosła i rękodzieła artystycznego. Program Rozwoju Kultury w Województwie Podkarpackim przytacza dane mówiące o działalności 40 indywidualnych twórców rzemiosła, co stawia gminę na trzecim miejscu w województwie. Badania pokazują, że działalność artystyczna prowadzona na niewielką skalę jest jeszcze powszechniejsza. Pisankarstwo, koronczarstwo, haft, tworzenie wieńców dożynkowych, papierowych kwiatów i innych form plastycznych są żywymi tradycjami, przekazywanymi z pokolenia na pokolenie. Ponadto w gminie Błażowa mieszkają osoby pasjonujące się innymi formami działalności kulturalnej, takimi jak gra na instrumentach, śpiew, taniec, wikliniarstwo, malarstwo, kowalstwo i stolarstwo artystyczne, zielarstwo, pielęgnowanie tradycji kulinarnych, rekonstrukcje obrzędów, pszczelarstwo i inne. Wiele osób przejawia również aktywne zainteresowanie nowoczesnymi formami sztuki, takimi jak fotografia i rzeźba.

Na terenie gminy istnieją trzy „interkluby” – kawiarenki internetowe działające w ramach Wieloaspektowego Programu Rozwoju „Sami Sobie” w mikroregionie Dolina Strugu. W interklubach mieszkańcy mogą korzystać z dostępu do Internetu oraz sprzętu komputerowego. Prowadzone są tam bezpłatne szkolenia dotyczące posługiwania się oprogramowaniem graficznym i prezentacyjnym oraz zajęcia z robotyki.

Bardzo istotną aktywnością kulturalną błażowian jest również kolekcjonerstwo. Na terenie gminy istnieją cztery duże kolekcje oraz kilka mniejszych. Zbiory te prowadzone są przez pasjonatów i często się przenikają – eksponaty są wypożyczane, zdarzają się też podziały kolekcji na mniejsze filie. Oprócz wymienionych wcześniej zbiorów należących do Gminnego Ośrodka Kultury, które składają się z dwóch części – wielkiej kolekcji pisanek oraz regionalistów znajdujących się w nieczynnym Muzeum Społecznym Ziemi Błażowskiej – istnieje Izba Pamięci Żołnierzy AK w Szkole Podstawowej w Błażowej Dolnej oraz Izba Pamięci i Tradycji Ludowej w Futomie w budynku OSP. W Wilczaku, będącym odległym przysiółkiem gminy, znajduje się Muzeum Potoki – ogromna kolekcja przedmiotów codziennego użytku prowadzona przez prywatnego kolekcjonera-pasjonata Augustyna Rybkę. Na badanym terenie znajduje się jeszcze kilka mniejszych, nieudostępnianych do zwiedzania kolekcji prywatnych oraz stare domostwa, odnowione i w pełni wyposażone w historyczne przedmioty. W salach historycznych lub polonistycznych niektórych szkół podstawowych znajdują się również niewielkie ekspozycje regionalistów.

Badania w sołectwach

Warsztaty w sołectwach, prowadzone między kwietniem a lipcem 2014 r., potwierdziły, że kultura i tradycja są w gminie żywe i ważne. Ze spotkań i badań prowadzonych przez mieszkańców wsi Futoma, Lecka i Piątkowa wynika, że w niewielkiej odległości od siebie żyją społeczności o odmiennych tradycjach uczestnictwa w kulturze, przejawiające różne poziomy zaangażowania w tę dziedzinę życia i – co być może najważniejsze – dysponujące różnymi potencjałami dalszego rozwoju kulturalnego. Jednocześnie okazało się, że istnieje wiele problemów, które mieszkańcy każdej z przebadanych miejscowości uważają za palące. Projekty zaplanowane w poszczególnych sołectwach i wnioski z analiz uczestników spotkań ukazują głębokie różnice dzielące mieszkańców gminy, lecz zarazem budzą nadzieję na przyspieszenie rozwoju poprzez pogłębienie współpracy między nimi.

Futoma

Stan kultury

Wieś ta wyróżnia się na mapie gminy posiadaniem silnie zintegrowanej i doświadczonej grupy aktywistek i aktywistów na polu kultury. Tradycje ludowe pielęgnowane są tam na wiele sposobów, a szczególnie ważnym podmiotem dbającym o tę sferę życia jest Stowarzyszenie Kultywowania Kultury i Tradycji Ziemi Futomskiej. Formalnie powstało ono w 2006 roku, lecz już wcześniej działała silna grupa aktywistów skupionych wokół Anieli Wielgos – futomianki, która pasjonowała się historią i tradycją wsi, a w latach osiemdziesiątych założyła zespół folklorystyczny Futomianie. Obecnie stowarzyszenie zajmuje się organizacją wydarzeń kulturalnych we wsi i przygotowaniem rekonstrukcji obrzędów, które prezentuje na festiwalach w gminie i poza nią oraz w Internecie. Członkowie stowarzyszenia zebrali również i scyfryzowali obszerną kolekcję fotografii historycznych. Ich reprodukcje tworzą ciekawą ekspozycję, która prezentowana jest jedynie okazjonalnie. Należy dodać, że członkowie stowarzyszenia z powodzeniem ubiegają się o środki na kolejne działania w konkursach na poziomie lokalnym i wojewódzkim.

Kultura w Futomie to także Kapela Ludowa, chór przy stowarzyszeniu oraz młodzieżowy zespół taneczny. W działania kulturalne angażują się również sołtys Futomy, dyrektor szkoły podstawowej, OSP oraz szeroka rzesza mieszkańców. Uczestnicy warsztatów strategicznych stworzyli ponadto listę ponad 40 osób mieszkających na terenie Futomy, które określić można jako twórców kultury – rękodzielników, rzemieślników i artystów z rozmaitych dziedzin.

Co roku dzięki współpracy wszystkich podmiotów organizowane są Dni Futomy – festyn, w którego trakcie prezentowane są tradycje ludowe, w tym kulinaria. Roczny kalendarz wydarzeń kulturalnych, stworzony w trakcie warsztatów, obejmował ponad sześćdziesiąt pozycji, z którymi wiążą się mniejsze lub większe obchody, imprezy czy do dziś odprawiane obrzędy.

Dziedzictwo kultury materialnej w Futomie to przede wszystkim Kościół pw. św. Walentego, zaliczany wraz ze wzgórzem, na którym się znajduje, do listy obiektów otoczonych opieką konserwatorską.

Ponadto na terenie wsi znajdują się liczne przydrożne kapliczki drewniane i murowane, kilka doskonale zachowanych chat drewnianych (jedną z nich dysponują członkinie stowarzyszenia; odtworzono w niej izbę z początku wieku wraz z działającym piecem, w którym wypiekane są tradycyjne potrawy) oraz pomnik żołnierzy AK w centrum wsi. W sali na tyłach OSP znajduje się Izba Tradycji i Pamięci w Futomie – interesująca kolekcja regionalistów, pamiątek rodzinnych i dokumentów dotyczących działań wojennych w okolicach Futomy. Zbiór ten stworzono kilka lat temu dzięki ofiarności mieszkańców wsi. Obecnie oglądać go można jedynie przy okazji większych uroczystości lub po umówieniu się z dyrektorem szkoły bądź prezeską stowarzyszenia.

W Futomie działa także filia Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej, w której przeprowadzone zostały badania.

Analiza wyników ankiety przeprowadzonej wśród dorosłych czytelników filii biblioteki publicznej w Futomie.

Ankiety przeprowadzono na potrzeby warsztatów zorganizowanych przez Stowarzyszenie Antropologiczne Archipelagi Kultury, które miało za zadanie wypracowanie strategii rozwoju kultury w Gminie Błazowa.

Wszystkie ankietowane osoby to czytelnicy filii biblioteki publicznej w Futomie. Większość ankietowanych to osoby powyżej 25 roku życia (od 27 do 78 lat) – 8 wypełnionych ankiet. Wszyscy respondenci w tej grupie wiekowej chcieliby wypożyczać literaturę piękną, beletrystykę. Ponad połowa ankietowanych (5 osób) chciałaby czytać książki także z zakresu literatury popularnonaukowej i poradnikowej.

Na pytanie o spotkania w bibliotece i ich tematykę większość osób (8 z 14 ankietowanych) chciałaby spotkania z pisarzem lub poetą, względnie regionalistą.

Dwie osoby opowiedziały się za zorganizowaniem spotkania o tematyce kulinarnej, jeden respondent chciałby zająć komputerowych dotyczących analizy lub recenzji wybranych przez siebie książek.

Na trzecie pytanie – dlaczego czytam książki – 8 ankietowanych odpowiedziało, że lubi czytać książki, a czytanie to dla nich hobby, przyjemność, rozrywka i relaks. Sześć osób wskazało na edukacyjną rolę książek (uczą, kształcą, są podstawą do zdobycia wiedzy, rozwijają język i słownictwo). Jedna osoba wskazała na książki czytane dzieciom przez starszych. Jest to ważny element popularyzacji czytelnictwa w dzisiejszym społeczeństwie informacyjnym.

Ankiety wypełniło 14 osób – 8 w wieku 27–78 lat, 6 w wieku 12–17 lat. Było wśród nich 13 kobiet i 1 mężczyzna. Analiza potwierdza, że kobiety chętniej sięgają po książki niż mężczyźni.

Badania przeprowadziła i analizy dokonała Danuta Drewniak, starszy bibliotekarz, pracownica filii w Futomie.

Diagnoza problemów i potencjału kultury

W trakcie warsztatów strategicznych w Futomie stworzona została obszerna analiza mocnych i słabych stron kultury w Futomie. Omówione wcześniej imponujące kapitały – materialny i społeczny – stanowią przeciwwagę dla negatywnych procesów, takich jak wyludnianie się wsi oraz niski poziom zaangażowania części mieszkańców, zwłaszcza młodzieży, która po ukończeniu szkoły podstawowej kontynuuje naukę w gimnazjum i liceum w Błazowej albo dojeżdża do Rzeszowa, przez co ma znacznie mniej wolnego czasu, a niekiedy traci poczucie więzi ze środowiskiem lokalnym. Rodzi to obawy, że w przyszłości może zabraknąć kontynuatorów tradycji kulturalnych we wsi. Uczestnicy spotkań za problem uznali również brak miejsca spotkań dla młodzieży oraz brak infrastruktury (np. sceny, zadaszenia) do organizowania Dni Futomy i innych imprez plenerowych. Mieszkańcy Futomy uważają także, że rozwojowi kultury zagraża niedostrzeżenie dziedzictwa – nie uznawanie tego, co we wsi cenne, za dobro wspólne, które należy pielęgnować wspólnymi siłami. Edukacja nie kształtuje ich zdaniem postaw prospołecznych i nie wzbudza szacunku dla lokalności i tradycji. Część młodzieży i dorosłych przyjmuje wręcz postawy roszczeniowe. Wspominano również o istnieniu zbyt restrykcyjnych przepisów, które tłumią aktywność oddolną (na przykład w zakresie organizacji imprez czy gastronomii) oraz o bardzo wysokich kosztach działalności kulturalnej przy niewystarczających nakładach.

Uczestnicy warsztatów wskazywali jednocześnie na wiele zjawisk, które traktowali jako trendy pozytywne i szanse dla kultury. Były to przede wszystkim powrót mody na tradycję ludową, istnienie licznych konkursów i projektów umożliwiających pozyskiwanie środków finansowych na działalność, przychyłność władz gminy oraz sponsoring kultury, zwłaszcza ze strony osób, które wyemigrowały ze wsi, lecz wciąż chcą ją wspierać.

Cele rozwojowe

Cele, które mieszkańcy sformułowali podczas warsztatu, można podsumować w trzech punktach:

1. Tradycja.

Rozwijanie i promocja tradycji w taki sposób, by uczestnictwo w kulturze stało się dla wszystkich grup wiekowych atrakcyjną formą spędzania czasu. Zadaniem, które futomianie stawiają sobie w tym zakresie, jest uruchomienie krosien, stworzenie stałych otwartych warsztatów tkackich oraz promocja innych form twórczości tradycyjnej, tak by wszyscy mieszkańcy zdawali sobie sprawę z tego, że Futoma jest miejscem bogatym i atrakcyjnym kulturowo.

2. Edukacja w Futomie.

Uruchomienie zajęć z tradycyjnych form twórczości dla różnych grup wiekowych. Doksztalcanie twórców i aktywnych mieszkańców w postaci wizyt studyjnych, podczas których mogliby inspirować się do dalszych działań. Dalekosiężne plany obejmują stworzenie własnej filii gimnazjum i punktu

przedszkolnego, aby reprezentanci najmłodszego pokolenia nie musieli tak wcześnie jak obecnie opuszczać swojej wsi.

3. Miejsca spotkań.

Ważnym celem jest rozwój infrastruktury potrzebnej do prowadzenia działalności kulturalnej. Przede wszystkim należy wyremontować salę w OSP, zbudować amfiteatr nad rzeką oraz stworzyć siłownię na wolnym powietrzu, zarówno z myślą o młodzieży, jak i dorosłych.

Projekty wybrane do realizacji w Futomie

1. Warsztaty tkackie.
2. Inne warsztaty rękodzieła dla różnych grup wiekowych.
3. Wyjazdy edukacyjne (m.in. związane z odtwarzaniem starych zawodów).
4. Stworzenie miejsca kultury.
5. Wspólne śpiewy.
6. Stworzenie siłowni na wolnym powietrzu.
7. Zbieranie ziół i rozwój ekonomii społecznej wokół nich.
8. Wydanie albumu archiwalnych zdjęć z Futomy.

Lecka

Specyfiką tej miejscowości jest istnienie licznych podmiotów wpływających na kształt kultury. Do najważniejszych aktorów na tym polu zalicza się przede wszystkim OSP, w której szeregach działają zarówno mężczyźni, jak i kobiety. W Straży działa również spora grupa aktywnej młodzieży. OSP dysponuje w centrum wsi budynkiem ze starannie wyremontowaną i wyposażoną salą, w której odbywają się uroczystości. Na przyległym do OSP terenie znajduje się tak zwany grzybek, w którym również można organizować wydarzenia kulturalne. Kolejnym ważnym podmiotem jest szkoła podstawowa, znajdująca się naprzeciwko OSP w budynku z 1910 r. W szkole, poza regularną aktywnością oświatową i zajęciami pozalekcyjnymi, organizowane są imprezy okolicznościowe, pikniki rodzinne i zabawy. W miejscowości istnieje również KGW zrzeszające dużą grupę kobiet. Wiele z nich podejmuje indywidualnie rozmaite aktywności rękodzielnicze i artystyczne, takie jak haft, koronczarstwo, pisankarstwo czy wytwarzanie kwiatów z bibuły. Przy okazji większych wydarzeń, na przykład gminnego Festiwalu Starych Potraw „Smak i Urok” KGW zachęca swoje członkinie do aktywności.

W Lecce znajduje się nowo wybudowany kościół, który powstał w wyniku wspólnej mobilizacji całej wsi. Praca przy budowie kościoła, zainicjowana w znacznej mierze przez OSP, była ważnym wydarzeniem, które zintegrowało społeczność w niespotykanym wcześniej stopniu i pokazało, jak ogromny potencjał można z niej wydobyć, jeżeli znajdzie się wspólny cel i aktywnych liderów.

Ponadto w Lecce znajduje się zabytkowa murowana kaplica z 1874 r. [http://fotoblazowa.cba.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=3&Itemid=8] oraz liczne zachowane zabudowania prywatne z XIX i początku XX wieku.

Boisko sportowe klubu Wenecjanka w Lecce zlokalizowane jest niestety w dość odległej części wsi, dlatego jedynie okazjonalnie staje się miejscem ważnym z punktu widzenia kultury i życia codziennego. W Lecce i okolicach znajdują się ponadto ważne atrakcje naturalne, m.in. przysiółek Wilczak, gdzie planowane jest stworzenie zalewu, oraz przysiółki Betlejem i Wenecja, do których co roku wspólnie z PTTK Rzeszów organizowane są wyprawy primaaprilisowe.

Potencjał i problemy kultury

Mieszkańcy Lecki, którzy uczestniczyli w warsztatach strategicznych, zidentyfikowali kilka grup problemów. Pierwsza z nich obejmuje sprawy materialne i infrastrukturalne: wieś nie należy do najbogatszych, a od wielu lat, głównie z powodu emigracji zarobkowej, boryka się z wyludnieniem. We wsi brakuje miejsc rozrywki dla dzieci – nie ma placu zabaw, boisko znajdujące się na tyłach szkoły w centrum nie jest przystosowane do gry w piłkę nożną, która jest ulubioną rozrywką młodzieży, natomiast boisko klubowe nie jest ogólnodostępne.

W OSP mogą co prawda odbywać się imprezy i spotkania kulturalne, jednak brakuje osób, które chciałyby zajmować się organizacją takich wydarzeń i brać na siebie odpowiedzialność za stan pomieszczeń. Ten problem zaliczyć można do kolejnej kategorii: kwestii społecznych. Mieszkańcy Lecki mówią o stagnacji

panującej w tej sferze – po mobilizacji związanej z budową kościoła aktywność we wsi spadła do dawnego, niskiego poziomu. Uczestnicy warsztatów wskazywali na trudności z zebraniem grupy inicjatywnej, która zechciałaby „wziąć sprawy w swoje ręce”, podejmując jednocześnie ryzyko, że pozostali mieszkańcy nie zechcą włączyć się w kolejne działania.

Kolejnym ważnym problemem jest brak regularnej oferty kulturalnej dla którejkolwiek grupy wiekowej. GOK w Błazowej nie prowadzi żadnych zajęć poza swoją siedzibą, a jak twierdzą mieszkańcy, istnieje zapotrzebowanie na tego rodzaju aktywność. Okazuje się przy tym, że wizje tego, jaki kształt miałyby przyjąć oferta kulturalna, są bardzo zróżnicowane: reprezentantki KGW życzyłyby sobie zajęć z rękodzieła i gotowania, przy okazji których można byłoby się spotykać, natomiast reprezentanci OSP oraz mieszkańcy należący do młodszej generacji myślą o organizowaniu wielopokoleniowych zabaw tanecznych, festynów i wystaw artystycznych.

Badania w działaniu w Lecce

Podczas pierwszego spotkania warsztatowego w Lecce jego uczestnicy poszukiwali zagadnień wymagających pogłębionej analizy przed rozpoczęciem planowania rozwiązań. Poszczególne grupy zajmowały się następującymi problemami: poszukiwaniem sposobów przyciągnięcia większej liczby młodzieży do OSP, brakiem miejsca spotkań dla kobiet z KGW oraz sposobami spędzania wolnego czasu przez młodzież.

. Koło, jeżeli ustali, jak często chciałoby się spotykać oraz jaką tematykę poruszać na spotkaniach, będzie mile widziane w siedzibie OSP.

Grupa składająca się z członkiń OSP oraz osób związanych ze szkołą podstawową skupiła się na kwestii boiska na tyłach szkoły. Młodzi lecczanie spędzają tam dużo czasu, najchętniej grając w piłkę, co jednak jest zabronione ze względu na bliskość zbiornika z gazem oraz niedawne odnowienie elewacji szkoły. Zastanawiano się, dlaczego nie korzystają z innych przestrzeni do gry w piłkę oraz jakie inne formy spędzania wolnego czasu mogłyby ich zainteresować. W oparciu o te pytania powstała ankieta, którą wśród młodzieży przeprowadziła nauczycielka języka polskiego, pani Halina Warzocha. Na kolejnym spotkaniu zostały zaprezentowane i omówione wyniki.

W ankiecie brało udział 16 osób:

- 5 – 13 lat
- 4 – 14 lat
- 2 – 15 lat
- 2 – 16 lat
- 1 – 17 lat
- 1 – 18 lat
- 1 – 20 lat

1. Co najczęściej robisz w wolnym czasie?

- gram w piłkę (9 osób)
- jeżdżę na rowerze (6 osób)
- jeżdżę na motorze (3 osoby)

- oglądam telewizję (5 osób)
- siedzę przy komputerze (5 osób)
- gram w gry komputerowe (4 osoby)
- spotykam się ze znajomymi (3 osoby)
- pomagam rodzicom (2 osoby)
- odwiedzam znajomych (2 osoby)
- idę na boisko (2 osoby)
- spaceruję (1 osoba)
- odwiedzam dziadków (1 osoba)
- czytam książki (1 osoba)
- śpię (1 osoba)
- uczę się (1 osoba)
- chodzę do sklepu (1 osoba)
- myślę (1 osoba)
- pracuję i nie mam czasu na rozrywkę (1 osoba)

Jak spędzasz wolny czas poza domem, gdzie najczęściej przebywasz?

- na boisku szkolnym – 6 osób
- u kolegi – 5
- u kuzyna – 2
- na chodniku – 2
- w domu znajomych – 2
- siedzę w kamieniołomie – 1
- chodzę do lasu – 1
- u sąsiada – 1
- w szkole – 1
- na podwórzu – 1
- u babci – 1
- na moście – 1
- w sklepie – 1
- w kościele – 1
- na łonie natury – 1
- w domu znajomych – 1
- na huśtawce koło domu – 1

3. Jak chciałbyś/chciałabyś spędzać wolny czas?

- przebywać na boisku szkolnym z kolegami – 8 osób
- grać na boisku trawiastym do piłki nożnej – 4
- iść na pizzę – 1
- grać na konsoli z bratem – 1
- na turniejach piłkarskich – 1
- pograć w piłkę – 1
- grać w bilard i kręgle – 1
- chodzić na zajęcia sportowe – 1
- grać w siatkówkę – 1
- pójść do kina – 1
- pójść do parku linowego – 1
- chodzić na zajęcia artystyczne – 1

- spotykać się z przyjaciółmi w miejscu do tego przeznaczonym – 1
- przebywać w klubie – 1

4. Jakich zajęć lub miejsc ci brakuje?

- boiska do piłki nożnej – 2
- boiska do siatkówki – 2
- placu zabaw – 2
- zajęć tenisa stołowego – 2
- pływania – 1
- zajęć sportowych – 1
- zajęć piłki nożnej – 1
- imprez sportowych – 1
- klubu fitness – 1
- aquaparku – 1
- ścianki wspinaczkowej – 1
- basenu – 1
- świetlicy – 1
- kina – 1
- parku linowego – 1

Ankiety przeprowadziła i przeanalizowała pani Halina Warzocha ze Szkoły Podstawowej w Lecce.

Cele rozwojowe

Uczestnicy warsztatów strategicznych, analizując potencjał istniejący we wsi i możliwości jego wykorzystania, doszli do wniosku, że celem w zakresie kultury na najbliższe lata będzie jednoczesne poszukiwanie środków na rozwój infrastruktury, kontynuowanie trendu zapoczątkowanego remontem OSP oraz organizowanie przedsięwzięć kulturalnych na niewielką skalę, lecz częściej niż dotychczas i z zaangażowaniem młodzieży. Społeczność lokalna zorganizowana wokół OSP prowadzi starania o zdobycie środków na budowę placu zabaw przy remizie, położenie chodnika w centrum wsi i dokonanie innych inwestycji infrastrukturalnych, w których realizacji pomogliby mieszkańcy. Jednocześnie podjęto próbę przywrócenia dawnego zwyczaju organizacji potańcówek. Druhny z OSP wraz z młodzieżą zaproszoną na warsztaty ustaliły termin pierwszej takiej imprezy. Młodzież wzięła na siebie sprowadzenie muzyków oraz stworzenie plakatów i promowanie potańcówki w Internecie.

Projekty kulturalne

Podczas spotkań warsztatowych mieszkańcy Lecki wybrali do realizacji następujące projekty kulturalne:

1. Organizacja potańcówek wielopokoleniowych (pierwsza odbyła się 10 lipca 2014 r.).
2. Stworzenie miejsca spotkań dla młodzieży.
3. Zbudowanie placu zabaw.
4. Zbudowanie siłowni/boiska.
5. Zbudowanie biblioteki.
6. Zorganizowanie kina lub pokazów filmowych.

Piątkowa

Miejscowość ta wyróżnia się wyjątkowo bogatymi tradycjami muzycznymi. To tu powstała i działała znana niegdyś w całej Polsce Kapela Rodziny Sowów. Piątkowianie grali i śpiewali zarówno na imprezach okolicznościowych i festiwalach folklorystycznych, jak i prywatnych spotkaniach w domach. W latach 90. tradycja ta osłabła – zabrakło lidera, który miałby czas i siły organizować życie muzyków. Sytuację pogorszyły dodatkowo migracje zarobkowe, zmiana ustrojowa, wymiana pokoleń i fakt, że muzyka ludowa straciła na popularności. Obecnie muzyka jest wciąż obecna w Piątkowej, chociaż w mniejszym stopniu. We wsi mieszka kilka młodych osób, które posiadają kompletne wykształcenie muzyczne, specjalizują się w muzyce ludowej i potrafią grać na instrumentach, takich jak tradycyjne cymbały. Osoby te udzielają się w dwóch zespołach z sąsiednich gmin (Zespół Młoda Harta oraz kapela z Bachórze).

Tradycje muzyczne przekazywane są również dzięki temu, że młodzi piątkowianie przychodzą na lekcje do starszych muzyków, na przykład senior rodu Sowów, członek dawnej Kapeli, ma kilkoro uczniów w wieku poniżej dziesiątego roku życia i nie jest jedyną osobą, która uczy muzyki. Muzycy deklarują również, że zdobycie instrumentów nie stanowi problemu – można łatwo znaleźć używane egzemplarze, których właściciele (lub ich spadkobiercy) chętnie i tanio je sprzedają. Ponadto na terenie gminy mieszkają rzemieślnicy potrafiący wykonywać tradycyjne cymbały i inne instrumenty.

Kolejnym istotnym zjawiskiem dającym nadzieję na ożywienie tradycji muzycznych jest zaangażowanie niemal wszystkich mieszkańców wsi w tworzenie oprawy muzycznej obrzędów kościelnych. Do najważniejszych punktów kalendarza kulturalnego w Piątkowej należy coroczna muzyczna warta przy Grobie Pańskim organizowana przez OSP. W Wielkie Piątki odbywają się czuwania, w których bierze udział około stu osób. Teksty tradycyjnych śpiewów wielkopostnych zostały spisane w śpiewnik, który jest udostępniany w kościele i pomaga wiernym w prowadzeniu czuwania. Przy kościele reaktywowano również niedawno scholę – kilka młodych dziewcząt zaangażowało się w śpiew liturgiczny, w którym kształcą się, korzystając z porad starszych piątkowianek. W ostatnich latach odrodziła się również tradycja kołędowania – z każdym rokiem przybywa grup kołędniczych, a ich repertuar się rozwija. Wszystkie te wydarzenia, a także powstanie w 2013 r. Szkoły Muzycznej w Błazowej, rodzą nadzieję na wychowanie całego grona młodzieży zdolnej do przejęcia muzycznej schedy w miejscowości.

Uczestnicy warsztatów strategicznych, podsumowując materialne i niematerialne zasoby kulturalne w Piątkowej, oprócz tradycji muzycznych wskazywali na wysoką wagę rękodzieła i twórczości ludowej we wsi. Przedstawicielki KGW zdecydowały się przynieść i zaprezentować część swoich prac, m.in. kompozycje z papierowych kwiatów, haftowane obrazy, pisanki i własne wypieki. Wielu mieszkańców podejmuje w zaciszu własnych domów rozmaite formy aktywności artystycznej, a działaczki KGW są zintegrowaną grupą, gotową współpracować przy organizacji wspólnych obchodów świąt i ważnych wydarzeń.

Kolejnym istotnym podmiotem tworzącym kulturę jest piątkowska OSP, odpowiadająca za organizację pikników strażackich, wspieranie różnych imprez kulturalnych oraz prowadzenie warty przy Grobie Pańskim w święta wielkanocne.

W szkole podstawowej w Piątkowej funkcjonuje również jedna z pięciu filii Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej. Adresuje ona swoje działania popularyzatorskie głównie do najmłodszych. Wcześniej biblioteka miała siedzibę w Domu Ludowym wybudowanym w 1971 r. W tym samym budynku mieściły się wówczas również poczta, remiza strażacka i klub „Ruch”. Dom Ludowy stanowił centrum aktywności lokalnej, jednak w ciągu ostatnich dwóch dekad zmniejszał zakres działalności, aż w końcu całkowicie ją zawiesił – jego utrzymanie i ogrzewanie okazało się niemożliwe. Obecnie w jednej z sal Domu sporadycznie odbywają się imprezy i wesela. Wiele wydarzeń kulturalnych organizuje się w salach szkolnych i świetlicy mieszczących się w budynku z 1911 r. Należy dodać, że szkoła podstawowa jest kolejnym kluczowym podmiotem skupiającym aktywność kulturalną i społeczną wsi zarówno dzięki udostępnianiu posiadanych pomieszczeń, jak i aktywnemu udziałowi w organizacji wszelkich przedsięwzięć.

Dziedzictwo materialne Piątkowej to przede wszystkim przydrożna murowana kaplica z końca XIX wieku, wpisana w 2003 r. na listę zabytków województwa, oraz kaplica wzniesiona na wzgórzu między Piątkową a Futomą w 1912 r¹. We wsi znajduje się również kilka zachowanych w dobrym stanie domów drewnianych z początku XX wieku.

Problemy i perspektywy rozwoju kultury

Uczestnicy warsztatów strategicznych, analizując stan kultury w Piątkowej, doszli do wniosku, że opisane powyżej bogate zasoby materialne i społeczne nie są w pełni wykorzystywane ze względu na kilka głównych problemów.

Kwestią zasadniczą jest brak środków i konieczność priorytetyzowania wydatków, wskutek czego inwestycje infrastrukturalne spychają inne zadania na dalszy plan. Jednocześnie pozyskiwanie funduszy na kulturę ze źródeł zewnętrznych wobec gminy jest skomplikowanym procesem, którego zdaniem mieszkańców nie sposób ukończyć, nie posiadając środków finansowych na pokrycie wkładów własnych. Ponadto nie ma obecnie w gminie wyraźnego lidera działań w sferze kultury (ani grupy osób, która mogłaby pełnić tę funkcję). Choć istnieje wiele organizacji, poziom ich skomunikowania nie jest zbyt wysoki i wydaje się, że gdyby relacje między nimi stały się ściślejsze, można by planować ambitniejsze zadania i sięgać po środki w konkursach grantowych. Należy podkreślić, że imprezy na stałe goszczące w kalendarzu kulturalnym wsi realizowane są z dużym zaangażowaniem przez wszystkie aktywne grupy, brakuje jednak impulsu, który pozwoliłby na poszerzenie oferty kulturalnej i wciągnięcie większego grona piątkowian w tworzenie kultury i uczestnictwo w niej. Udział młodych ludzi w tej sferze również, zdaniem uczestników warsztatów, stanowi powód do niepokoju. Jeżeli w najbliższym czasie nie zostaną podjęte działania mające na celu ożywienie i uatrakcyjnienie oferty kulturalnej we wsi, trudno będzie zapobiec odpływowi młodzieży do większych ośrodków oraz pogłębianiu się tendencji do indywidualnego

¹http://www.blazowa.itl.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=126&Itemid=28

spędzania czasu (przed telewizorem lub komputerem). W konsekwencji zabraknąć może kontynuatorów tradycji.

Badania

W trakcie pierwszego spotkania warsztatowego w Piątkowej wyłoniło się kilka zagadnień wartych – zdaniem uczestników – zbadania. Wśród nich znalazła się kwestia preferowanych sposobów spędzania wolnego czasu przez najmłodszych mieszkańców – dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym. Zbadać tę kwestię postanowiła nauczycielka, pani Ewelina Szumska. Stworzony został krótki kwestionariusz, w którym dzieci miały zaznaczać odpowiedzi na pytania o to, w jaki sposób spędzają czas wolny i czym chciałyby się wtedy zajmować.

Ankietę wypełniło 25 dzieci w wieku 9–14 lat. Najczęściej pojawiającą się aktywnością była gra w piłkę (17 odpowiedzi; 10 respondentów wskazało piłkę nożną, a 5 – siatkówkę). Niemal połowa dzieci wypełniających ankietę (11) zaznaczyła, że w wolnym czasie jeździ na rowerze. Pojawiały się też inne aktywności na świeżym powietrzu: jazda na quadzie, skuterze, hulajnodze, huśtanie się na huśtawce lub piesze wycieczki. Czworo dzieci odpowiedziało, że w wolnym czasie spotyka się ze znajomymi. Aktywności podejmowane indywidualnie pojawiały się rzadko: tylko dwie osoby wyznały, że w wolnym czasie oglądają telewizję, sześć gra na komputerze, jedna czyta książki.

Na pytanie, co respondenci chcieliby robić, spośród siedmiu odpowiedzi najczęściej wskazywano wycieczki rowerowe (22 odpowiedzi) i zajęcia sportowe (20). Połowa dzieci chciałaby także brać udział w spotkaniach z ciekawymi ludźmi (13 odpowiedzi) lub pieszych wycieczkach, rajdach (12 wskazań). Dziewięć osób chciałoby uczestniczyć w zajęciach artystycznych, a cztery – w grach i zabawach edukacyjnych. Żaden respondent nie wybrał spotkań w bibliotece.

Przed młodszymi dziećmi (6–7 lat) postawiono zadanie narysowania wymarzonego dnia w Piątkowej. Ich rysunki potraktowane zostały jako materiał pokazujący z jednej strony preferencje, a z drugiej – marzenia na temat tego, co we wsi mogłoby zostać dla nich stworzone.

Na rysunkach często pojawiał się pomysł stworzenia basenu albo zbiornika wodnego na otwartym powietrzu. Dzieci młodsze często rysowały huśtawki, plac zabaw, zabawę na zielonym terenie. Co ciekawe, nikt nie narysował zabaw we wnętrzu, gry na komputerze czy spędzania czasu w świetlicy. Fakt ten można interpretować dwojako: z jednej strony pora roku, w której przeprowadzone zostało badanie (początek lata, koniec roku szkolnego), z pewnością wpływała na częste przedstawianie marzeń o zabawie na dworze. Z drugiej strony należy potraktować to jako cenną wskazówkę i informację o dzieciach z Piątkowej – są one przyzwyczajone do spędzania czasu na świeżym powietrzu, a to, co inni uznają za nie do końca wykorzystany potencjał – przyroda gminy – jest dla dzieci naturalnym środowiskiem zabawy. Niewielkie inwestycje w infrastrukturę sprawiłyby zapewne, że najmłodsi piątkowianie uznaliby, iż w ich wsi nie brakuje niczego, by ciekawie spędzać czas wolny.

Starsi uczniowie również często wskazywali na chęć przebywania na świeżym powietrzu. Sporty, szczególnie piłka nożna, stanowią ich główny obiekt zainteresowania. Kultura rozumiana w węższym zakresie nie należy do ich kręgu zainteresowania, co z pewnością przynajmniej częściowo tłumaczyć

można brakiem kierowanej do nich oferty kulturalnej, a co za tym idzie – niewykształceniem nawyku poszukiwania rozrywki kulturalnej.

Cele rozwojowe

Kierując się powyższymi ustaleniami, uczestnicy warsztatów wyznaczyli najważniejsze cele i zadania na najbliższe lata. Ogólnym celem jest pobudzenie i odnowienie życia kulturalnego we wsi i przywrócenie dawnego poziomu aktywności kulturalnej. Najczęściej powtarzającym się pomysłem było ożywienie zwyczaju spotkań mieszkańców, w trakcie których można by muzykować, prezentować osiągnięcia lokalnych twórców, degustować tradycyjne potrawy i po prostu spędzać czas we wspólnym gronie. W celu uatrakcyjnienia takich wydarzeń można by również zapraszać ciekawe osoby i zespoły z sąsiednich wsi oraz gmin.

Kolejnym istotnym punktem jest wspieranie młodzieży przejawiającej zainteresowanie muzyką (członkiń scholi, młodzieży grającej na instrumentach) przez starsze, bardziej doświadczone osoby, zarówno w zakresie rozwijania umiejętności, jak i przygotowywania repertuaru pieśni kościelnych czy stwarzania muzykom szans na występ przed publicznością, co mogłoby się łączyć z pomysłem organizowania spotkań wiejskich.

Osobnym wątkiem poruszonym w trakcie spotkań była potrzeba utrwalenia tradycji kulinarnych, obrzędowych i muzycznych, a także spisania pieśni weselnych i biesiadnych oraz przeprowadzenia wywiadów z najstarszymi mieszkankami Piątkowej w celu zarchiwizowania tradycyjnych przepisów weselnych. Poruszono również kwestię spisania historii kapliczek we wsi oraz kapel ludowych. Zastanawiano się również nad możliwością stworzenia regularnych zajęć muzycznych lub artystycznych dla najmłodszych dzieci.

Działania

Rozważając, które z wymienionych celów wydają się najbardziej realne, uczestniczki warsztatów doszły do wniosku, że działania można zacząć od zorganizowania spotkania muzycznego, w trakcie którego dzieci i młodzież uczące się gry na instrumentach miałyby możliwość zaprezentowania swoich umiejętności. Przy współpracy KGW można by wówczas zorganizować poczęstunek dla uczestników. Termin przedsięwzięcia wyznaczono na początek roku szkolnego, kiedy wszystkie dzieci wrócą z wakacji. Miejscem realizacji będzie świetlica wiejska, nagłośnienie zostanie wypożyczone od szkoły. Przeprowadzenie tego przedsięwzięcia da szansę na sprawdzenie, czy we wsi istnieje zainteresowanie podobnymi inicjatywami, oraz być może przyczyni się do większego zintegrowania aktywnych grup i osób, co w przyszłości mogłoby zaowocować regularniejszymi spotkaniami bądź podjęciem innych wspólnych inicjatyw.

Projekty kulturalne

Podczas spotkań warsztatowych uczestnicy i uczestniczki stworzyli następującą listę projektów w dziedzinie kultury:

1. Spisanie dawnych przepisów kucharskich.

2. Pielgrzymki do Hyżnego i Starego Borku.
3. Organizacja spotkań z ciekawymi ludźmi (benefisy).
4. Rozwój scholi.
5. Organizacja spotkań muzycznych – występy muzyków, wspólny śpiew, tańce.
6. Reaktywacja świetlicy w Domu Ludowym – wyposażenie, zatrudnienie opiekuna, stworzenie miejsca dla młodzieży.

Badania Gimnazjalistów

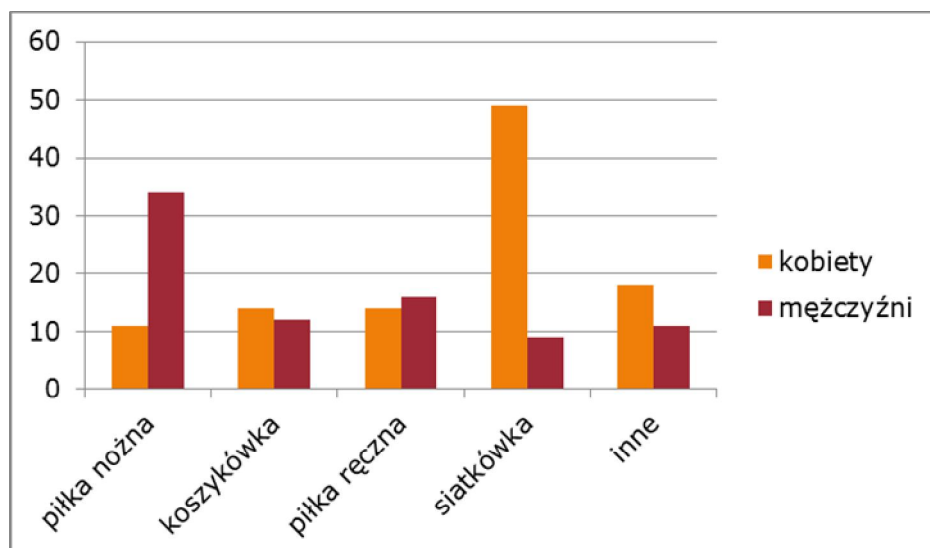
Obok warsztatów zorganizowanych w trzech miejscowościach gminy Błazowa przeprowadzono również serię zajęć z uczniami Gimnazjum im. Anny Jenke w Błazowej. Stanowiły one ważne uzupełnienie diagnostycznej części projektu, ponieważ reprezentanci tej grupy wiekowej nie brali udziału w spotkaniach gminnych, a w sołectwach pojawili się tylko w Lecce. Młodzież uczęszczająca do gimnazjum pochodzi z wszystkich wsi gminy, dzięki czemu mieliśmy możliwość dotarcia do grup, które w przeciwnym razie nie wzięłyby udziału w pracach nad strategią.

Uczniowie uczestniczący w warsztatach wspólnie tworzyli przegląd zasobów materialnych i niematerialnych decydujących o kształcie kultury w Gminie. Dyskutowali o preferowanych sposobach spędzania wolnego czasu swoich rówieśników oraz o ofercie kulturalnej i rekreacyjnej, jaka jest do nich kierowana.

Uczestnicy podzielili się na dwie grupy, w których zaprojektowali i przeprowadzili badania ankietowe wśród bardzo licznego grona uczniów szkoły.

Grupa pierwsza skupiła się na preferencjach i potrzebach młodzieży związanych z uprawianiem sportów.

W ankiecie wzięło udział 113 gimnazjalistów. 95% ankietowanych zadeklarowało, że uprawia sport. Najbardziej popularnym sportem wśród kobiet okazała się siatkówka, natomiast wśród mężczyzn – piłka nożna. Większość osób uprawia sporty, ponieważ to lubią, dla zdrowia i własnej satysfakcji.

Na pytanie, czego najbardziej brakuje pod względem sportu w gminie Błazowa, 23% ankietowanych odpowiedziało, że basenu, 15% – orlika, natomiast 11% odpowiadało, że nie brakuje niczego.

Ankietowani wskazywali na potrzebę stworzenia orlika, ponieważ:

- asfalt nie jest dobrą nawierzchnią,
- boisko nie nadaje się do kosza,
- użytkowanie hali pociąga za sobą wysokie koszty,
- siłownia jest zamknięta dla gimnazjum i liceum.

Ankietę stworzyli, przeprowadzili i wyniki opracowali uczniowie Gimnazjum im. Anny Jenke w Błazowej: Przemysław Faliński, Mateusz Kowal, Jakub Początek, Marcin Samek.

Druga grupa opracowała i przeprowadziła ankietę, w której szerzej pytano o sposoby spędzania wolnego czasu. Wypełniono 94 ankiety. Ich wyniki są w znacznej mierze zbieżne z rezultatami grupy zajmującej się wyłącznie sportem. Wśród najpopularniejszych sposobów spędzania wolnego czasu, w pytaniu, w którym istniała możliwość wyboru, gimnazjaliści najczęściej wskazywali sport (73 wskazania). Drugim popularnym wyborem były spotkania towarzyskie (35 odpowiedzi). Porównanie wyników z podziałem na płeć wskazuje, że tendencja ta była nieco mniej wyraźna wśród dziewcząt (25 wskazań na sport i 19 na spotkania w stosunku do – odpowiednio – 47 i 16 wskazań wśród chłopców). Zainteresowanie szeroką kategorią „ imprezy kulturalne” w obu grupach znajdowało się na podobnym, niskim poziomie (6 dziewcząt i 8 chłopców). Kolejna, choć dość nieznaczna różnica między płciami ujawniła się w liczbie wskazań opcji „zajęcia edukacyjne”. Wybrały je 4 dziewczęta (co stanowi ponad 6% wszystkich wskazań w tej grupie) i 1 chłopiec (niecały 1% ogółu wyborów). Różnice uwydatniły się też przy otwartym pytaniu: „Co chciałbyś/chciałabyś robić w wolnym czasie?”. W odpowiedziach chłopców niemal równie często pojawiało się uprawianie rozmaitych dyscyplin sportowych, jak i rozrywka przy komputerze. U dziewcząt natomiast popularnymi odpowiedziami było oglądanie filmów i telewizji oraz rozrywki kulturalne: muzyka, taniec, teatr i fotografia. W grupie tej zaobserwować można większe zróżnicowanie zainteresowań niż wśród chłopców.

Diagnozy gminne

Ostatnim komponentem badań prowadzonych wspólnie z mieszkańcami gminy Błazowa były warsztaty strategiczne, które odbywały się w GOK-u w czerwcu 2014 r. Udział w tych spotkaniach wzięli przedstawiciele organizacji działających na terenie gminy (tj. Klubu Seniora, Związku Rencistów i Emerytów, organizacji Bractwo Nowego Światła, Towarzystwa Miłośników Ziemi Błazowskiej, KS Błazowianka i KGW z niektórych sołectw) oraz reprezentanci władz samorządowych i pracownicy instytucji kultury – biblioteki oraz GOK-u. W trakcie spotkań omówione zostały wyniki prac w poszczególnych sołectwach i w gimnazjum. Przeprowadzono też analizy zasobów i potencjału

rozwojowego kultury w gminie. Ten etap pracy był o tyle istotny, że stanowił pierwszy krok do stworzenia bardziej efektywnej sieci komunikacji między wszystkimi podmiotami kultury zarówno w mieście Błazowa, jak i całej gminie.

System realizacji Strategii

Podczas prac warsztatowych nad Strategią zarówno w Gminnym Ośrodku Kultury, jak i sołectwach wyłoniły się trzy zasadnicze obszary dotyczące specyfiki kultury w Gminie. Pierwszy dotyczy materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego, jego ochrony i kultywowania. Drugi to rola instytucji kreujących działalność kulturalną, określony dalej jako infrastruktura kultury. Trzeci obszar to aktywność mieszkańców jako odbiorców i twórców kultury. Każdemu z obszarów przypisane zostały cele szczegółowe i działania, a także, w dalszej części, wskaźniki ich realizacji.

Obszar 1. Dziedzictwo kulturowe

Mocną stroną gminy stanowiącą o jej atrakcyjności i potencjale rozwojowym jest materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe. Dziesięć obiektów z obszaru gminy jest wpisanych do rejestru zabytków. Ponadto przedmioty codziennego użytku o wartości etnograficznej i pamiątki historyczne zostały przez mieszkańców zgromadzone w czterech kolekcjach: Społecznym Muzeum Ziemi Błażowskiej w Błażowej, Izbie Pamięci AK przy Szkole Podstawowej w Błażowej Dolnej, Prywatnym Muzeum Augustyna Rybki „Potoki” na Wilczaku oraz w Regionalnej Izbie Pamięci i Tradycji Ziemi Futomskiej. Na obszarze gminy znajdują się także obiekty architektury ludowej i kapliczki przydrożne niewpisane do rejestru zabytków. Kolejną mocną stroną Gminy jest tradycyjne zdobnictwo, rękodzieło i rzemiosło, kultywowane przez wiele osób prywatnych mieszkających na obszarze Błażowej. Projektując rozwój kulturalny Gminy, nie można pominąć indywidualnej twórczości mieszkańców. W gminie podtrzymywane są tradycje rzemiosła, zdobnictwa i rękodzieła, między innymi: kowalstwo artystyczne, metaloplastyka, stolarstwo, lutnictwo, rzeźbiarstwo, wikliniarstwo, pisankarstwo, pieczywo obrzędowe, haft, wyszywanie, koronkarstwo, gobelinarstwo, bibułkarstwo, bukieciarstwo. Twórcy posiadają rzadkie umiejętności w wymienionych powyżej dziedzinach, które powinny być przekazywane kolejnym pokoleniom, aby nie zaginęły.

Kolejną niezwykle istotną cechą wyróżniającą gminę Błażowa jest żywa tradycja kultywowana w formie obrzędów cyklu rocznego, takich jak kołędowanie, tradycje związane z Wielkanocą (w szczególności konkurs pisanek i granie przy Grobie Pańskim), a także obrzędy związane z plonami, zarówno kościelne, jak i świeckie. Bardzo ważne jest także spontaniczne nieinstytucjonalne podtrzymywanie tradycji przez mieszkańców odbywające się między innymi w ramach rytuałów cyklu życia. Na obszarze gminy działają organizacje, których głównym celem jest podtrzymywanie tradycji, między innymi Zespół Obrzędowy „Futomianie”, Kapela Ludowa z Futomy, Kapela Rodziny Sowów z Piątkowej, Zespół „Margoški”. W obszarze dziedzictwa kulturowego bogate i żywe pozostają także tradycje kulinarne, a futomski bulwiok został wpisany na *Listę produktów tradycyjnych* w 2007 roku.

Ponadto, jak wskazywali uczestnicy i uczestniczki warsztatów, bardzo ważną kwestią i jednocześnie mocną stroną w obszarze kultury w gminie jest fakt, że mieszkańcy znają lokalne dziedzictwo kulturowe, są świadomi jego wartości, doceniają je i kultywują. Obawiają się w związku z tym o brak kontynuacji tradycji i zanik tradycyjnych umiejętności artystycznych wśród młodych pokoleń. W tym kontekście warto zwrócić uwagę na działalność takich podmiotów jak Szkoła Muzyczna, Młodzieżowy Zespół

Kultywowania Tradycji Regionalnych oraz ochotnicze straże pożarne, które włączają i aktywizują młodzież (np. OSP w Lecce). Dzieci i młodzież interesują się także muzyką ludową w Piątkowej.

Najważniejszym zagrożeniem dostrzeżonym w obszarze niematerialnego dziedzictwa kulturowego jest brak kontynuacji żywej tradycji, związany z nowymi stylami życia, indywidualistycznymi formami spędzania czasu wolnego (np. oglądaniem telewizji) i migracją zarobkową. W tym kontekście potrzebna jest więc redefinicja tradycji przez jej twórców i przedstawicieli młodego pokolenia. W obszarze dziedzictwa materialnego najważniejszym wyzwaniem jest zachowanie bogatych zbiorów etnograficznych, dokonanie ich inwentaryzacji i zapewnienie opieki nad nimi. Szczególną rolę odgrywa tu Muzeum Społeczne, którego zbiory obecnie nie są udostępniane, a w Gminie brakuje osoby oprowadzającej.

Rezultatem działań podjętych w tym obszarze będą zachowane, zarchiwizowane i udostępniane zbiory materialnego dziedzictwa kulturowego Gminy, a wskaźnikami osiągnięcia rezultatu będzie liczba stale udostępnianych zbiorów i liczba zwiedzających. W obszarze dziedzictwa niematerialnego najważniejszym rezultatem będą zachowane i przekazane tradycje i umiejętności, czego wskaźnikiem będzie liczba przeprowadzonych zajęć.

Lp.	Cel szczegółowy	Podmiot/y odpowiedzialny/e	Możliwe źródła finansowania
1.1	Wszystkie obiekty kulturowego dziedzictwa materialnego pozostają pod stałą opieką i są udostępnione do zwiedzania		
	→ reaktywacja Muzeum Społecznego (wyłonienie kustosa, określenie stałych godzin otwarcia, uregulowanie kwestii lokalowych)	Gminny Ośrodek Kultury, Towarzystwo Miłośników Ziemi Błażowskiej	Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
	→ inwentaryzacja zbiorów materialnego dziedzictwa	Społeczne Muzeum Ziemi Błażowskiej w Błażowej, Izba Pamięci AK przy Szkole Podstawowej w Błażowej Dolnej, Prywatne Muzeum Augustyna Rybki „Potoki” na Wilczaku, Regionalna Izba Pamięci i Tradycji Ziemi Futomskiej	Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, Regionalny Program Operacyjny Woj. Podkarpackiego
	→ poprawa dostępu do Muzeum „Potoki”	Urząd Miejski w Błażowej, Prywatne Muzeum Augustyna	Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Program

		Rybki „Potoki”	Rozwoju Obszarów Wiejskich, Regionalny Program Operacyjny Woj. Podkarpackiego
1.2	Tradycje są kultywowane		
	→ zebranie i wydanie zbioru przyspiewek, przepisów kulinarnych i opisów obyczajów ze wszystkich wsi gminy	Koło Emerytów, Rencistów i Inwalidów Oddz. w Błazowej, zespoły muzyczne i zespół obrzędowy	Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
	→ prowadzenie wieczorów muzycznych, spotkań z tradycją, imprez wielopokoleniowych	ochotnicze straże pożarne, koła gospodyń wiejskich	Fundusz Inicjatyw Obywatelskich
	→ promocja błazowskich tradycji (w formie wystaw, wykładów, świąt, festiwali i innych wydarzeń artystycznych)	Gminny Ośrodek Kultury, Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Błazowej	Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
1.3	Umiejętności w zakresie tradycyjnego rzemiosła, rękodzieła i zdobnictwa są przekazywane		
	→ prowadzenie warsztatów dla różnych grup wiekowych w GOK oraz we wsiach gminy	Gminny Ośrodek Kultury, Stowarzyszenie Kultuwowania Kultury i Tradycji Ziemi Futomskiej, szkoły z obszaru Gminy, rzemieślnicy, artyści i rękodzielnicy z obszaru Gminy	Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
	→ wsparcie edukacyjne lokalnych twórców	Gminny Ośrodek Kultury, Stowarzyszenie Kultuwowania Kultury i Tradycji Ziemi Futomskiej, rzemieślnicy, artyści i rękodzielnicy z obszaru Gminy	Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
	→ rekonstrukcja tradycji włókienniczych	Stowarzyszenie Kultuwowania Kultury i Tradycji Ziemi Futomskiej, rzemieślnicy, artyści i	Fundusz Inicjatyw Obywatelskich, Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

		rękodzielniczy z obszaru Gminy	
--	--	--------------------------------	--

Obszar 2. Infrastruktura kultury

Życie kulturalne Gminy kreują dwie instytucje publiczne: Gminny Ośrodek Kultury i Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Błazowej. Instytucje te dysponują zasobami lokalowymi: poza pomieszczeniami biurowymi oraz salami udostępnianymi na spotkania i warsztaty w GOK jest także hala widowiskowa. Biblioteka dysponuje natomiast pracownią komputerową udostępnianą nieodpłatnie mieszkańcom i prowadzi pięć filii w Białce, Futomie, Kąkolówce, Nowym Borku i Piątkowej. W każdej filii na część etatu zatrudniona jest pracowniczka. GOK i Biblioteka to jedyne instytucje kulturalne z Gminy, które zatrudniają pracowników etatowych, a ich zasoby są znacznie większe od możliwości wszystkich innych podmiotów działających w obszarze kultury.

Instytucje publiczne współpracują z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami przy realizacji konkretnych inicjatyw. Biblioteka we współpracy z Towarzystwem Miłośników Ziemi Błazowskiej wydaje „Kuriera Błazowskiego”, GOK natomiast organizuje festyny, współpracując między innymi ze Stowarzyszeniem Kultuwowania Kultury i Tradycji Ziemi Futomskiej.

Zasadniczą rolą instytucji publicznych jest stworzenie infrastruktury dla rozwoju oddolnych inicjatyw kulturalnych w Gminie. GOK i Biblioteka jako podmioty zatrudniające pracowników i dysponujące zasobami lokalowymi mogą stanowić wsparcie merytoryczne i przestrzeń dla kulturalnej aktywności mieszkańców w Gminie, częściowo rozwiązując zgłaszany podczas warsztatów problem braku miejsca spotkań mieszkańców. Dla realizacji tego celu niezbędny jest remont infrastruktury lokalowej i wyposażenie obu instytucji. Rezultatem działań podjętych w tym obszarze będzie utworzona przestrzeń spotkań i miejsce inicjatyw otwarte dla wszystkich grup wiekowych w Gminie. Obecnie z zasobów GOK korzystają głównie seniorzy. Ważnym celem osób starszych jest także otwarcie uniwersytetu trzeciego wieku przy Bibliotece.

Lp.	Cel szczegółowy	Podmiot/y odpowiedzialny/e	Możliwe źródła finansowania
2.1	Instytucje kultury to miejsca, które wspierają lokalnych liderów i udostępniają mieszkańcom przestrzeń do realizacji swoich projektów		
	→ Wsparcie merytoryczne i instytucjonalne oddolnych inicjatyw; pomoc w pisaniu i rozliczaniu projektów kulturalnych	GOK, Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Błazowej	Program „Dom Kultury+”, środki własne Gminy
	→ Udostępnianie pomieszczeń zainteresowanym grupom działającym w sferze kultury; odnowa i wyposażenie pomieszczeń GOK i Biblioteki	GOK, Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Błazowej, Klub Seniora, Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Oddział w	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, Regionalny Program Operacyjny

		Błażowej (w zakresie utworzenie UTW)	Woj. Podkarpackiego, Rządowy Program na Rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych (stworzenie UTW)
	→ Promowanie działań kulturalnych; wydawanie „Kurieria Błażowskiego”	GOK, Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Błażowej, Towarzystwo Miłośników Ziemi Błażowskiej	środki własne instytucji
2.2	Środki na kulturę są wykorzystywane przez wszystkie podmioty tworzące kulturę		
	→ Wyodrębnienie puli środków finansowych w budżecie gminy na realizację zadań zgłoszonych przez mieszkańców w formie konkursów ofert i/lub budżetu obywatelskiego	Urząd Miejski, GOK	Program „Dom Kultury+”

Obszar 3. Aktywność mieszkańców

W gminie Błazowa działa 36 organizacji pozarządowych (stowarzyszeń, fundacji, klubów sportowych, kółek rolniczych, ochotniczych straży pożarnych)². Część spośród tych organizacji ma bogate doświadczenie w realizacji projektów kulturalnych i skutecznie pozyskuje środki na swoją działalność, między innymi Towarzystwo Miłośników Ziemi Błazowskiej lub Stowarzyszenie Kultywowania Kultury i Tradycji Ziemi Futomskiej. Stowarzyszenia te organizują spotkania, prelekcje, wystawy, obchody świąt i festyny, prowadzą działalność badawczą i wydawniczą, współpracując skutecznie z publicznymi instytucjami kultury. Na terenie gminy Błazowa działają także małe organizacje i grupy mieszkańców, które nie mają osobowości prawnej (np. koła gospodyń wiejskich, zespoły ludowe), a które znacznie przyczyniają się do kształtowania kultury, organizując wydarzenia lokalne i reprezentując gminę na zewnątrz. Kulturę w Błazowej tworzą także osoby prywatne: artyści, twórcy, kolekcjonerzy, rzemieślnicy.

Podczas analizy SWOT w trzech sołectwach wskazywano, że mieszkańcy chcą i potrafią organizować się wokół jasno wyznaczonego celu (np. w przypadku wspólnej budowy kościoła w Lecce). Słabą stroną kultury w gminie Błazowa jest natomiast niewielka liczba liderów, czyli osób gotowych wziąć na siebie odpowiedzialność za organizowane przedsięwzięcie. Problem ten jest szczególnie istotny w przypadku młodzieży, która niechętnie się organizuje. Do młodzieży swoją ofertę kierują przede wszystkim OSP, Związek Młodzieży Wiejskiej „Wici”, a także Generator Inspiracji. Osoby starsze natomiast mogą spotykać się w Klubie Seniora funkcjonującym przy GOK lub działać w Polskim Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów. Organizacje pozarządowe w pewnym stopniu odpowiadają więc na zróżnicowane potrzeby poszczególnych grup wiekowych w Gminie. Jak wynika z warsztatów przeprowadzonych w GOK, nie są one jednak zdiagnozowane do końca i potrzebna jest stała diagnoza w tym obszarze.

Aktywność społeczna na terenie Gminy jest więc bardzo zróżnicowana: od podmiotów działających profesjonalnie (jak Fundacja Generator Inspiracji) po organizacje nieformalne, niedysponujące zasobami lokalowymi ani zatrudnionym personelem, a mimo to skuteczne w swojej działalności, np. koła gospodyń wiejskich. Zasadniczym wyzwaniem w obszarze aktywności mieszkańców jest więc wsparcie mocnych organizacji, by działały jeszcze skuteczniej, i pomoc organizacjom słabszym, które to cele mogą zostać osiągnięte dzięki oddolnej wymianie doświadczeń między NGO oraz planowemu działaniu organizacji publicznych. Rezultatem działań podjętych w tym obszarze będą prowadzone przez organizacje projekty kulturalne dostosowane do potrzeb mieszkańców i pozyskanie funduszy na kulturę ze środków zewnętrznych przez aktywne grupy mieszkańców.

Lp.	Cel szczegółowy	Podmiot/y odpowiedzialny/e	Możliwe źródła finansowania
-----	-----------------	----------------------------	-----------------------------

² Dane z portalu Moja-polis na czerwiec 2014, dostęp: 30 sierpnia 2014.

3.1	Oferta kulturalna dopasowana jest do potrzeb odbiorców		
	→ Badania potrzeb odbiorców kultury	Gminny Ośrodek Kultury, Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna, Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów	środki własne instytucji, Program „Dom Kultury +”
	→ Kontynuacja organizacji świąt, wydarzeń cyklicznych i spontanicznych spotkań z udziałem mieszkańców	Gminny Ośrodek Kultury, Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna, organizacje formalne i nieformalne z obszaru Gminy Błazowa	Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, środki własne instytucji, małe granty (FIO, Działaj Lokalnie)
3.2	Aktywni mieszkańcy pozyskują środki na kulturę		
	→ Prowadzenie szkoleń z pozyskiwania funduszy	Gminny Ośrodek Kultury, Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna, Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Urząd Miejski	Fundusz Inicjatyw Obywatelskich
	→ Akcje informacyjne na temat aktualnych konkursów; stworzenie i prowadzenie gminnego internetowego Forum Informacji Kulturalnych	Gminny Ośrodek Kultury, Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna, Urząd Miejski	środki własne instytucji
	→ Gmina dostarcza środki na wkłady własne do wniosków o dofinansowanie	Urząd Miejski	środki własne Gminy
3.3	Organizacje wspierają się wzajemnie		
	→ Wymiana doświadczeń między aktywistami z różnych wsi-stworzenie ram dla regularnych spotkań przedstawicieli organizacji (Forum, Rada)	organizacje formalne i nieformalne z obszaru Gminy Błazowa, GOK, Urząd Miejski	środki własne podmiotów, Fundusz Inicjatyw Obywatelskich
	→ Tworzenie partnerstw na potrzeby projektów (samorząd-NGO, NGO-NGO)	Gminny Ośrodek Kultury, Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna, organizacje formalne i nieformalne z obszaru Gminy Błazowa	Fundusz Inicjatyw Obywatelskich

Monitoring wdrażania Strategii

Podmiotem odpowiedzialnym za monitoring i ewaluację Strategii jest Gminny Ośrodek Kultury jako instytucja organizująca i koordynująca działalność kulturalną na terenie Gminy Błazowa. Monitoring powinien być prowadzony każdego roku przy okazji podsumowania działalności GOK na podstawie opisanych poniżej wskaźników. Ze względu na znaczną liczbę podmiotów włączonych w system realizacji Strategii, konieczne jest wcześniejsze zebranie od nich danych na temat osiągniętych rezultatów.

Lp	Cele szczegółowe	Wskaźniki realizacji	Osiągnięta wartość wskaźnika
1.1	Wszystkie obiekty kulturowego dziedzictwa materialnego pozostają pod stałą opieką i są udostępnione do zwiedzania		
działania	→ reaktywacja Muzeum Społecznego (wyłonienie kustosa, określenie stałych godzin otwarcia, uregulowanie kwestii lokalowych)	liczba osób zatrudnionych na stanowisku przewodników/opiekunów muzeum liczba osób odwiedzających muzeum/liczba wydanych biletów	
	→ inwentaryzacja zbiorów materialnego dziedzictwa	liczba zinwentaryzowanych obiektów	
	→ poprawa dostępu do Muzeum „Potoki”	liczba kilometrów wyremontowanej drogi dojazdowej liczba wytyczonych szlaków do Muzeum	
1.2	Tradycje są kultywowane		
działania	→ zebranie i wydanie zbioru przyśpiewek, przepisów	liczba spisanych tekstów pieśni/przyśpiewek	

	kulinarnych i opisów obyczajów ze wszystkich wsi gminy	liczba zarchiwizowanych przepisów liczba opisanych obyczajów liczba wydanych publikacji	
	→ prowadzenie wieczorów muzycznych, spotkań z tradycją i imprez wielopokoleniowych	liczba zorganizowanych spotkań liczba uczestników spotkań	
	→ promocja białowskich tradycji (w formie wystaw, wykładów, festiwali i innych wydarzeń artystycznych)	liczba zorganizowanych wystaw na terenie Gminy liczba zorganizowanych wystaw poza Gminą liczba zwiedzających wystawy (z Gminy/spoza Gminy) liczba zorganizowanych wykładów liczba słuchaczy wykładów (z Gminy/spoza Gminy) liczba zorganizowanych wydarzeń artystycznych liczba uczestników wydarzeń artystycznych (z Gminy/spoza Gminy)	
1.3	Umiejętności w zakresie tradycyjnego rzemiosła, rękodzieła i zdobnictwa są przekazywane		
	→ prowadzenie warsztatów dla różnych grup wiekowych w GOK oraz we wsiach gminy	liczba zorganizowanych kursów liczba uczestników kursów (dzieci/dorosłych) liczba lekcji szkolnych poświęconych tradycji	

	→ wsparcie edukacyjne lokalnych twórców	liczba zorganizowanych wizyt studyjnych, mających na celu pozyskiwanie wiedzy przez twórców, wymianę doświadczeń liczba zidentyfikowanych przez twórców i wdrożonych dobrych praktyk spoza obszaru Gminy	
	→ rekonstrukcja tradycji włókienniczych	liczba krosien działających na terenie Gminy liczba uczestników warsztatów tkackich	
2.1.	Instytucje kultury to miejsca, które wspierają lokalnych liderów i udostępniają mieszkańcom przestrzeń do realizacji swoich projektów		
	→ Wsparcie merytoryczne i instytucjonalne oddolnych inicjatyw; pomoc w pisaniu i rozliczaniu projektów kulturalnych	liczba osób/organizacji, które skorzystały ze wsparcia instytucji kultury liczba zrealizowanych przez mieszkańców projektów kulturalnych	
	→ Udostępnianie pomieszczeń zainteresowanym grupom działającym w sferze kultury; odnowa i wyposażenie pomieszczeń GOK i Biblioteki	liczba pomieszczeń dostosowanych do potrzeb mieszkańców liczba spotkań/wydarzeń kulturalnych zorganizowanych przez mieszkańców w GOK i Bibliotece liczba uczestników spotkań w Bibliotece i GOK	

	→ Promowanie działań kulturalnych; wydawanie „Kuriera Błazowskiego”	liczba publikacji/artykułów na temat kultury w Gminie liczba zorganizowanych wystaw lokalnych twórców liczba imprez spoza Gminy, na których prezentowano błażowskie tradycje	
2.2	Środki na kulturę są wykorzystywane przez wszystkie podmioty tworzące kulturę		
	→ Wyodrębnienie puli środków finansowych w budżecie gminy na realizację zadań zgłoszonych przez mieszkańców w formie konkursów ofert i/lub budżetu obywatelskiego	liczba ofert złożonych w konkursach liczba projektów zrealizowanych przez mieszkańców liczba uczestników projektów mieszkańców	
3.1	Oferta kulturalna dopasowana jest do potrzeb odbiorców		
	→ Badania potrzeb odbiorców kultury	liczba przeprowadzonych badań liczba projektów kulturalnych opracowanych na podstawie badań	
	→ Kontynuacja organizacji świąt, wydarzeń cyklicznych i spontanicznych spotkań z udziałem mieszkańców	liczba zorganizowanych wydarzeń kulturalnych liczba podmiotów włączających się w organizację wydarzeń liczba uczestników wydarzeń	
3.2	Aktywni mieszkańcy pozyskują środki na kulturę		
	→ Prowadzenie szkoleń z pozyskiwania funduszy	liczba zrealizowanych spotkań liczba uczestników szkoleń	
	→ Akcje informacyjne na temat	liczba utworzonych portali internetowych	

	aktualnych konkursów; stworzenie i prowadzenie gminnego internetowego Forum Informacji Kulturalnych	liczba uczestników forum liczba zamieszczonych informacji	
	→ Gmina dostarcza środki na wkłady własne do wniosków o dofinansowanie	liczba projektów, w których wkład własny został dofinansowany przez Gminę	
3.3	Organizacje wspierają się wzajemnie		
	→ Wymiana doświadczeń między aktywistami z różnych wsi- stworzenie ram dla regularnych spotkań przedstawicieli organizacji (Forum, Rada)	liczba zorganizowanych spotkań liczba uczestników spotkań liczba założonych podmiotów	
	→ Tworzenie partnerstw na potrzeby projektów (samorząd- NGO, NGO-NGO)	liczba założonych partnerstw liczba zrealizowanych wspólnie projektów	